

# Valmanifest 2002

## TID FÖR FÖRÄNDRING.

## TID FÖR HANDLING.

### Antaget av rikstinget juni 2002

Vi kristdemokrater går nu till val för att runt om i landet göra allt vi kan för att skapa ett mjukare och tryggare samhälle. För det krävs en politik som ger större svängrum för familjen, den enskilda människan och de gemenskaper hon ingår i. En politik som hjälper oss alla att få TID för det som verkligen är viktigt.

I din hand håller du vårt valmanifest. De konkreta förslag som vi presenterar här kommer vi att göra allt vad som står i vår makt att genomföra efter valet 2002.

Hur stor den makten blir är det du och din röst som avgör!

Bristen på tid är vårt samhälles stora problem. Tiden räcker inte till, för våra barn, våra anhöriga och våra medmänniskor. Alltför ofta finns inte tiden för läraren att ägna sig åt eleven som halkar efter. Inte heller för sjuksköterskan att göra det där lilla extra, som skapar högre kvalitet i vården. Inte heller räcker tiden till för att ta hand om oss själva, för eftertanke om hur vi bör leva, eller för den vardagliga samvaron mellan föräldrar och barn som är så viktig för norm- och värdeöverföringen.

Ofta saknas också respekten för tiden. I naturen och miljön omkring oss ser vi tidens avtryck. Den livsmiljö som skapats under lång tid hotas av växthuseffekten och vår livsstil. Bristen på respekt för tidens arv tar sig också andra uttryck. Den visdom och de värden som tidigare generationer utvecklat och förvaltat förkastas allt mer i en utveckling där snart inget är heligt, bestående eller sant.

Ett pris vi får betala för detta är många rotlösa barn och ungdomar, splittrade relationer och familjer, växande ohederlighet och kriminalitet. Trots världens högsta skattetryck får alltför många människor illa i sjukvården och äldreomsorgen. Skolan misslyckas med uppgiften att ge alla elever kunskap och livsvägledning. Effekten av ett samhälle där inte människor hinner med sig själva är accelererande ohälsa, privat och i arbetslivet, ökade krav på offentliga utgifter, minskad ekonomisk effektivitet och därmed mindre resurser för vård, omsorg och livskvalitet.

Tid är något vi alla fått. Något gott att ta ansvar för. I det goda samhället finns tid att lyssna på det barn som ropar på hjälp från vuxenvärlden, att hinna räcka ut handen till den behövande, att i arbetslivet orka ge det lilla extra som är skillnaden. Ett gott samhälle bjuder därför på tid till eftertanke och frihet från att alltid behöva prestera mer.

Tiden är något vi måste lära oss att förvalta på ett förnuftigt sätt. Därför måste vi lära oss av historien samtidigt som vi använder den tid vi nu har för att bygga vidare, för att utveckla och reformera vårt samhälle. Vi människor får inte kraften från prylar och datorprogram. IT och Internet ger oss oanade möjligheter att söka kunskap och kontakter, men för att leva ett gott liv behöver vi möta andra människor och skapa djupa relationer.

Politiken har inte lösningen på alla dessa problem. Men med politiska medel kan

vi skapa bättre förutsättningar för mer tid för det väsentliga i livet, nämligen för gemenskap mellan människor, generationer och kulturer.

Vi kristdemokrater går till val 2002 för att i kommuner, landsting/regioner och riksdag göra allt vi kan för att skapa ett mjukare och tryggare samhälle. För det krävs en politik som ger större svängrum för familjen, den enskilda människan och de gemenskaper hon ingår i. Samtidigt måste stödet och hjälpen till människor som är socialt och ekonomiskt utsatta förbättras och arbetet för en bättre livsmiljö och internationell solidaritet intensifieras.

Den vänstermajoritet som styr Sverige krymper människors och familjers valfrihet. Det egna ansvarstagandet urholkas. Företagen som ska skapa arbete och bidra med skatter för att vi ska klara välfärden ges inte den växtkraft som är nödvändig. Samtidigt ser vi hur allvarliga brister inom vård, omsorg och skola inte åtgärdas.

Därför är det viktigt att vid valet 2002 maximera genomslaget för den kristdemokratiska politiken och de värderingar som ligger till grund för denna. Detta kan uppnås vid ett regeringsskifte. Därför kommer Kristdemokraterna att verka för en ny borgerlig regering med starkt kristdemokratiskt inflytande. För att åstadkomma ett regeringsskifte spelar Kristdemokraterna och partiledaren Alf Svensson en central roll. För att skapa förutsättningar för maktskifte är målsättningen att erhålla minst 15 procent av rösterna i riksdagsvalet samt att bli landets tredje största parti.

Även på kommun-, landstings- och regionnivå eftersträvar Kristdemokraterna borgerliga majoriteter med starkt kristdemokratiskt inflytande.

Kristdemokraterna vill för den kommande mandatperioden peka ut följande områden som centrala för ett tryggare samhälle:

## **1. Etik och värden som håller över tiden**

I en otrygg tid är det viktigt att vi stärker de värden som skapar det goda samhället. Allmängiltiga värden såsom liv, människovärde, kärlek, sanning, frihet, kunskap och god miljö är exempel på sådana värden. Vårt samhälle har byggts upp av den etik som inspireras och förvaltas av den kristna traditionen. Dessa värden måste vi ta oss tid att levandegöra och föra vidare till kommande generationer. På samma sätt som trafikreglerna är en förutsättning för friheten att åka vart man vill är etiken en förutsättning för att samhället ska fungera utan onödiga kollisioner. Det neutrala samhället och den neutrala skolan är en omöjlighet. Etik är ett fundament för rätt och lagstiftning, och gör livet lättare att leva.

Demokrati måste få ta tid, tid för samtal och förankring. Tempot i beslutsfattandet och politikens arbetsformer måste förändras så att varje medborgare ges möjlighet till deltagande, inflytande och delaktighet. Men det krävs också att medborgarens ansvarstagande uppmuntras. En demokratisk stat är beroende av att värderingar hålls vitala, med levande och medvetande gjorda moraluppfattningar. Ett vitalt civilt samhälle är av största vikt för en levande demokrati. De äldres livserfarenhet och kunnande ska tas tillvara.

Om inte barn redan i mycket unga år utvecklar den inneboende förmågan att skilja på rätt och fel, så är det mycket svårt att göra detta senare i livet. Men för att denna process ska fungera krävs att föräldrar och barn har vardagstid

tillsammans. Mycket tid, eftersom det är i vardagliga situationer som man löser konflikter och tränar samlevnad på ett naturligt sätt. Föräldrarna är samhällets viktigaste brottsförebyggande resurs.

Det krävs en förändrad brottsförebyggande strategi som systematiskt och långsiktigt arbetar med informationsinsatser för att föräldrar, skolpersonal och andra som arbetar med barn görs medvetna om värdeöverföringens betydelse och om behovet av att förstärka barns inre kontroll.

Alla människors lika och okränkbara värde måste vara grunden för alla livets områden. Det gäller också jämställdheten mellan kvinnor och män. Jämställdhet är alltså inte enbart en kvinnofråga utan ytterst en fråga om mänskliga fri- och rättigheter. Varken kvinna eller man får betraktas som objekt. Ingen är på grund av sitt kön överordnad den andre, då båda har samma värde.

Det måste tydligt markeras att våld mot kvinnor är oacceptabelt. Stödet till de flickor som har en utsatt situation, till exempel unga invandrarflickor vars mänskliga rättigheter kränks, måste förstärkas. Även mobbning i form av kränkande könsord och nedsättande omdömen ska motarbetas, särskilt i skolan. Kvinnor som utsatts för våld och deras barn ska ges ett betryggande och fungerande stöd. Frivilligorganisationer, såsom kvinnojourer, måste ges sådana ekonomiska förutsättningar att de kan fungera tillfredsställande.

#### **Följande konkreta åtgärder lovar vi att göra allt vi kan för att genomföra:**

En värdekommission tillsätts med uppgift att främja en vital debatt om värden. Därmed kan vi uppmuntra till och skapa tid för samtal om den etik som vårt samhälle och vår demokrati vilar på.

Skolans arbete med värdegrundsfrågorna ska genomsyra alla ämnen och verksamheter. Värdegrundsfrågorna ska vara ett viktigt inslag i lärarutbildningen och fortbildningen för lärare och övrig skolpersonal.

Staten ska utgöra förebild i jämställdhetsarbetet. Statliga företag ska 2005 ha minst 40 procent kvinnor i sina styrelser.

Anslagen till polis, åklagare, domstolar och kriminalvård ska höjas med en miljard kronor per år för att öka tryggheten, förebygga brott och hjälpa kriminella att bryta sin brottsliga bana. Domstolarna ska ha en god geografisk spridning i landet.

Fler poliser utbildas. För att skapa en god rättstrygghet krävs minst 19.000 poliser, idag finns det 16.100. Närpolisverksamheten måste byggas ut och målet ska vara minst en närpolis per 1.000 invånare.

Det drogförebyggande arbetet i skolan ska påbörjas så tidigt som möjligt och pågå under hela skoltiden. Vid allvarlig misstanke om att ett barn använder droger ska möjlighet finnas till provtagning även på barn under 15 år.

Brott begångna av ungdomar ska omedelbart handläggas av polis och åklagare. Speciella ungdoms- och jourdomstolar inrättas för att handlägga sådana brott.

Staten ska förskotta skadestånd till brottsoffer.

Förföljda kvinnor och deras barn ska inte behöva bryta upp från sina hem. Utsatta kvinnor ska ges skydd genom att få trygghetspaket, larm och pepparspray eller liknande. Inför vistelseförbud, som kan gälla ett område eller en kommun, för män som hotar och förföljer kvinnor. Elektronisk

övervakning bör kunna övervägas.

I varje kommun ska det finnas fungerande brottsförebyggande råd.

## **2. Mer tid för barnen**

Familjen är viktig. Familjer kan se olika ut. Föräldrarna är de viktigaste personerna i ett barns liv. Detta måste vara utgångspunkten för familjepolitiken. Alltför många barnfamiljer kämpar med att klara den svåra ekvationen med arbete, barn, relationer, fritid och engagemang utanför hemmet. Detta gäller inte minst ensamstående föräldrar. Det krävs därför en politik som skapar förutsättningar för mer tid för barnen.

Barn behöver både sin mamma och pappa. Familjens grundläggande roll som identitetsskapare kan inte ersättas, utan bara kompletteras av barnomsorg och skola.

Stödet till barnomsorgen måste utgå ifrån att det är föräldrarna som bäst vet vilken barnomsorg som deras barn behöver. Detta innebär att det ekonomiska stödet måste utformas så att verklig valfrihet uppstår mellan barnomsorg i det egna hemmet, kooperativ, privat eller offentlig barnomsorg. Statens och kommunens uppgift är att stödja föräldrarna i de beslut de fattar. Oavsett utförare måste den barnomsorg som erbjuds präglas av hög kvalitet.

Maxtaxan har resulterat i att barnen tillbringar mer tid på förskolorna. Nu måste prioritet ges åt att skapa förutsättningar för mindre barngrupper där barnen kan känna sig trygga och personalen har tid för omsorg.

Grundnivån i föräldraförsäkringen måste höjas. Föräldrautbildning och familjerådgivning till alla som vill. Ett barnvänligt arbetsliv måste skapas där både pappor och mammor har råd och möjlighet att minska sin arbetstid när barnen är små.

### **Följande konkreta åtgärder lovar vi att göra allt vi kan för att genomföra:**

Ett skattefritt barnomsorgskonto införs på 80.000 kronor till barn mellan ett och tre år. Kontantbeloppet utbetalas till föräldrarna och kan exempelvis användas till att korta arbetstiden eller förlänga tiden hemma med barnen. Kontot trappas av i förhållande till hur lång tid barnet har kommunalt finansierad barnomsorg. Halvtid i förskolan ger halvt barnomsorgskonto. Maximalt 40.000 kronor per år kan tas ut.

Föräldraförsäkringen förbättras: Taket höjs från 7,5 till 11 prisbasbelopp så att 90 procent av alla heltidsarbetande omfattas fullt ut av försäkringen. Ersättningen i föräldraförsäkringen höjs till 90 procent och grundnivån höjs till 200 kronor per dag.

Rätt till tjänstledigt i tre år för vård av barn införs.

Taket för avgifterna (maxtaxan) är kvar men kommunerna får i uppdrag att införa deltidstaxa i minst tre nivåer under taket. Detta ska gälla hela förskoleperioden.

Barngrupperna inom förskolan ska minskas. Varje kommun ska lägga fast ett tak för hur stora barngrupperna får vara för olika åldersgrupper.

Barnbidraget höjs för tonårsbarn (13-16 år) till samma nivå som vi redan föreslår för studiebidraget, det vill säga en höjning med 100 kronor per månad från 950 till 1.050 kronor per månad och barn.

Familjerådgivning ska finnas i varje kommun och frivillig föräldrautbildning

erbjudas.

Priset halveras på hushållstjänster såsom städning, trädgårdsarbete, målning och snickerier genom en skattereduktion.

### **3. Tid för värdighet i vård och omsorg**

Sjukvården och äldreomsorgen måste präglas av värdighet. Kvalitet i vård och omsorg skapas inte enbart av effektivare behandlingsmetoder och nya mediciner, utan det sker i synnerhet i mötet mellan den som ger vård och den som tar emot. Finns det inte tillräckligt med tid saknas därför förutsättningen för kvalitet och värdighet. Valfrihet, bättre utnyttjande av de ekonomiska resurserna, men också mer pengar krävs för att skapa en värdig vård och omsorg.

Runt om i Sverige lider människor i vårdköer. Det är oacceptabelt! En vårdgaranti ska därför införas som garanterar omedelbar kontakt med vårdcentral, läkarundersökning inom fem dagar, specialistläkare inom 60 dagar och operation/behandling inom 90 dagar. Men det räcker inte. Det krävs en trygghetsgaranti som står på tre pelare; vårdgaranti som garanterar tillgänglighet, värdighetsgaranti som garanterar ett värdigt bemötande samt en boende- och hjälpmedelsgaranti där rätten till stöd och service ingår.

Patienterna behöver en god vård där deras själsliga, kroppsliga, andliga och sociala behov blir tillgodosedda. Därför behövs det mångprofessionella arbetslaget bestående av kurator, sjukgymnast, arbetsterapeut, dietist, läkarsekreterare, psykolog, själavårdare, undersköterska, läkare och sjuksköterska med flera. Under senare år har vissa yrkesgrupper bortrationaliserats på många håll. Det anser vi vara fel. Vi vill återinföra dem, så att vårdpersonalen kan ägna sig åt patientarbetet.

De anhöriga utför 75 procent av all vård och omsorg. Utan denna insats skulle den enskildes trygghet minska och samhällets kostnader öka. Stödet till anhörigvårdare måste därför förbättras.

Framtidens vård måste innehålla en utbyggnad av antalet vårdplatser inom både den slutna vården och boenden för äldre eller funktionshindrade. Patienter ska också kunna erbjudas vårdplats i form av avancerad sjukvård i hemmet. Fler olika vårdgivare kan stimulera till nytänkande och tillföra vården nya dimensioner. Privata, kooperativa och ideellt drivna alternativ ska ges förutsättningar att utvecklas.

Fler läkare som är specialister på äldresjukdomar måste utbildas.

Vårdpersonalens insatser är nyckeln till god vård. Bristen på sjuksköterskor och annan vårdpersonal är ett problem som måste lösas. Det kan ske genom fler utbildningsplatser, bättre arbetsförhållanden och högre löner, bland annat genom att fler vårdgivare och karriärvägar tillkommer. Det krävs också att en regelbunden dialog förs med personalen om värderingar, möjligheter och svårigheter.

Kostnaderna för sjukskrivningarna ökar med 25 miljoner kronor per dag.

Omräknat till antalet arbetstillfällen är 800.000 människor sjukskrivna eller förtidspensionerade till en kostnad av 120 miljarder kronor per år. För att minska ohälsan i arbetslivet måste det förebyggande arbetet intensifieras. Offentliga resurser måste samnyttjas för att den sjukskrivne så snabbt som möjligt ska kunna återgå till arbetslivet och därmed förhindra permanent utslagning.

Tänderna tillhör kroppen. Tandvården ska därför successivt införas i den allmänna sjukförsäkringen.

**Följande konkreta åtgärder lovar vi att göra allt vi kan för att genomföra:**

Vården ska inta en särställning vid fördelningen av samhällets resurser.

Vårdens andel av BNP måste öka från nuvarande ca 8,5 procent till 10 procent inom en tioårsperiod. Det motsvarar i dagens penningvärde ett reellt resurstillskott på cirka 3 miljarder kronor per år.

En trygghetsgaranti i vård och omsorg införs bestående av:

- en vårdgaranti som garanterar rätt till behandling, operation eller rehabilitering inom tre månader,
- en värdighetsgaranti som garanterar ett värdigt bemötande samt
- en boende- och hjälpmedelsgaranti där rätten till stöd och service ingår.

Varje äldreboende och sjukhem ska ha en kontinuerlig läkarmedverkan i vården, helst en specialist på äldresjukdomar (geriatriker). Yngre vårdbehövande ska ha möjlighet till särskilt anpassat boende.

Eget val införs inom individuella sociala servicetjänster såsom hemtjänst och äldreboende.

Patientens egna val i sjukvården ska stärkas. Patientpeng provas när det gäller barnhälsovård, primärvård, mödrahälsovård och sjukgymnastik.

Minst en ungdomsmottagning med god tillgänglighet ska finnas i varje kommun.

En rehabiliteringsförsäkring införs för att kraftigt minska sjukskrivningar och förtidspensioneringar. Möjligheter skapas för samordning av resurser inom försäkringskassa, arbetsförmedling, sjukvård och socialtjänst för att ge stöd till framför allt långtidssjukskrivna att återgå i arbete.

Stödet till anhörigvårdare ska ökas genom att den som vårdar en anhörig i hemmet erbjuds praktisk och ekonomisk hjälp samt handledning.

Lättillgänglig avlösning och dagverksamhet ska utökas. Ersättningen till anhörigvårdare över 65 år ska vara skattefri.

En äldreombudsman bör inrättas i alla kommuner.

Nya utbildningsplatser inrättas och fortbildning genomförs så att andelen personal med god utbildning kan öka inom äldreomsorgen.

Vårdpersonalen ska befrias från onödig administration som stjäl tid från patienter och vårdtagare.

## **4. Framtiden kräver växande företag och en blomstrande ekonomi**

Fler och växande företag i hela landet är grunden för ett gott samhälle och för att resurser ska finnas till en god vård, omsorg och skolundervisning. I mer än 30 års tid har svensk välfärd urholkats av för dåligt företags- och tillväxtklimat. Sedan 1995 har Sverige jämfört med andra EU-länder haft en svag utveckling av antalet nya jobb. Det är nu tid för en ny politik som möter framtiden med tillväxt och utvecklingskraft!

Ett dynamiskt företagarklimat, med mångfald och konkurrenskraft, ger människors entreprenörskap och idéer möjlighet att blomma ut och får hela

Sverige att leva. De små och medelstora företagens villkor och behov ska styra utformningen av företagarpolitiken. Den eftersatta infrastrukturen måste rustas upp. Vi ska arbeta för att förstärka en positiv attityd till entreprenörskap och innovatörer såväl inom den privata som den offentliga sektorn.

Utbildningsväsendets samverkan med näringslivet bör stärkas för att skapa hållbara positiva attityder till företagande.

En grundläggande förutsättning för en mänsklig marknadsekonomi är att jämställdhet och normer som hederlighet och personligt ansvarstagande upprätthålls. Sådana värden måste därför värnas i normbildning och av aktörerna på marknaden. Monopol, oligopol och karteller ska motverkas. Den konkurrensutsatta marknadens storlek måste öka. Hastigheten i den moderna högteknologiska ekonomin innebär en risk för den fria ekonomin eftersom den kan leda till kortsiktighet och ansvarslöshet. Statens och EU:s roll att fungera som övervakare, domare och normbildare för att skapa en god etik på ekonomins område är av största vikt.

Arbetsliv och arbetstider måste anpassas till människors olika behov och förutsättningar i olika skeden i livet. Målet ska vara att alla som så önskar ska kunna arbeta till 67 års ålder. Kampen mot all form av diskriminering måste intensifieras, exempelvis när det gäller att avskaffa löneskillnader utifrån kön. Kristdemokraterna vill ge familjer och individer större makt över sin tillvaro. Att många heltidsarbetande i Sverige inte kan leva på sin lön är en skandal. Ingen som arbetar heltid ska vara beroende av bidrag. Jordmånen för företag och företagande bör förbättras genom sänkta skatter på arbete och företagande. Reglerna måste förenklas. Kampen mot ekobrotten måste ges hög prioritet. Grundläggande är ordning och reda i statens finanser och i den övriga offentliga ekonomin. Ett system med i förväg fastställda tak för statens utgifter ska finnas och respekteras.

#### **Följande konkreta åtgärder lovar vi att göra allt vi kan för att genomföra:**

Den långsiktigt hållbara tillväxtkraften i svensk ekonomi ska stärkas. Målet är en varaktigt hållbar tillväxt på åtminstone 3 procent av BNP.

Skatten för låg- och medelinkomsttagare ska sänkas genom en höjning av grundavdraget från 11.200 till 25.000 kronor per år, införande av en skattereduktion för låg- och medelinkomsttagare samt ett förvärvsavdrag. Ingen ska heller behöva betala mer än 50 procent av en inkomstökning i skatt.

Dubbelbeskattningen av aktier och förmögenhetskatten avvecklas bland annat för att främja företagandet och stoppa utflyttningen av företag och kapital ur landet. I samma syfte förändras reglerna som omgärdar generationsskiften. Krångliga regler och onödig byråkrati för företag ska minskas med minst 25 procent under mandatperioden.

Arbetsgivaravgifterna sänks med 10 procentenheter på lönesummor upp till 900.000 kronor.

Den skattemässiga diskriminering som idag drabbar fåmansbolagen ska avskaffas.

Den statliga fastighetsskatten avskaffas. En låg kommunal fastighetsavgift införs på högst 2.600 kronor per småhus och år respektive 800 kronor per

lägenhet och år. Därigenom uppmuntras kommunerna att planera för bostäder och förbättra företagsklimatet.

Bostadsbyggandet ska öka till minst 40.000 bostäder per år.

Den ekonomiska tillväxten ska stimuleras också genom att infrastrukturen byggs ut. Exempelvis måste motorvägar byggas mellan Sveriges tre största städer och flaskhalsarna inom järnvägstrafiken byggas bort.

## **5. Skola som i tid ser alla barn**

Barn måste få lära sig läsa, skriva och räkna under trygga och ordnade former. Nuvarande situation där en fjärdedel av eleverna går ut ur grundskolan utan godkända kunskaper är inte acceptabel. Skolans arbetsmiljö är också under all kritik på många håll. Uppskattningar gör också gällande att ungefär 100.000 elever utsätts för mobbning i någon form. Allt detta är givetvis ett kraftigt underbetyg till dagens skola.

En skola med hög kvalitet kräver att behöriga lärare tillsammans med annan skolpersonal har tid för sina elever. Antalet barn per vuxen i förskola och skola har ökat under 1990-talets besparingar. Nu behövs det därför fler vuxna för att skapa mindre grupper och mer tid för varje enskilt barns behov. Inte minst viktigt är tillgången till specialpedagoger och studie- och yrkesvägledare samt elevvårdspersonal som skolsköterskor, kuratorer och psykologer. Ökad satsning på elevvårdspersonal innebär att lärarna får stöd i det sociala arbetet och kan ägna mer tid åt att stödja elevernas lärande. Med mer tid för personalen att se varje barn/elev kan mobbning, skolk och stökiga miljöer i skolan och förskolan minska. Nolltolerans ska präglade kampen mot mobbning. Arbetsro och ordning måste präglade alla skolor. Ingen ska behöva stå ut med kränkande tillmälen. Alla barn är olika. Skolans arbete måste utgå från att ge alla goda möjligheter att utvecklas utifrån sina förutsättningar.

Etik, moral och demokrati ska vara självklara inslag i skolan varje dag. Det bör införas individuella studieplaner för kunskap och social kompetens som följs upp i regelbundna utvecklingssamtal.

Rätten att välja skola är en demokratisk självklarhet i ett pluralistiskt samhälle. Därför måste fristående skolor vara ett självklart inslag i skolväsendet. Principen ska vara att elever och föräldrar/vårdnadshavare tillsammans ska kunna välja skola.

### **Följande konkreta åtgärder lovar vi att göra allt vi kan för att genomföra:**

Varje lärare ska ha huvudansvar för maximalt 15 elever.

Ett kontrakt tecknas om ansvars- och rättighetsfördelningen mellan elever, föräldrar/vårdnadshavare och skola.

Skriftlig information om elevens kunskap och sociala utveckling ges från och med årskurs fem. Betyg ges i en sexgradig skala senast från årskurs sju.

Kravet på att alla program på gymnasieskolan ska leda till allmän högskolebehörighet avskaffas.

Både grundskolan och gymnasieskolan ges en bättre blandning av praktiska och teoretiska inslag i undervisningen. Elevers behov av rörelse och idrott ska uppmärksammas.

Ett modernt lärlingssystem inrättas där teori varvas med lärande i arbetslivet och i nära samarbete med det lokala näringslivet. En yrkeshögskola inrättas.



Det ska vara möjligt att fullfölja gymnasiestudier upp till 25 års ålder. Historia görs till kärnämne på gymnasiet.

Friskolor och kommunala skolor ges likvärdigt stöd.

Skolverket ska vara en ren sektorsmyndighet med tillsynsansvar för att lagar och förordningar följs i hela skolväsendet. För att öka eleverns och föräldrars möjlighet att bedöma skolornas kvalitet bör ett nytt institut tillskapas som på ett självständigt sätt kontinuerligt följer och utvärderar varje skola.

## **6. Miljö och jordbruk för framtiden**

Vi människor är förvaltare av vår livsmiljö. Vi lånar jord, vatten och luft av våra barn och barnbarn. Det är vår övertygelse att man med utvecklad välfärd och livskvalitet kan ställa om energiförsörjning, jordbruk, fiske, kommunikationer, bostäder, industri och näringsliv i riktning mot en ekologiskt hållbar miljö.

Hotet mot vårt klimat är en av vår tids största utmaningar. Konkreta åtgärder måste vidtas för att minska koldioxidutsläppen i Sverige och i Europa.

Kärnkraften ska avvecklas men inte på ett sådant sätt att utsläppen från kol- och oljekraftverk ökar. Forskning och utveckling av alternativa energikällor intensifieras. Alternativa drivmedel såsom etanol, biogas och användande av bränsleceller stimuleras. Ökad effektivitet i energianvändningen ska ges högsta prioritet. Forskning och utveckling måste stärkas för att till exempel elfordon och motorer med variabel kompression ska etableras på bred front. Skattefrihet ska råda på förnyelsebara drivmedel.

När u-länderna moderniserar sina ekonomier ökar efterfrågan snabbt på energi och råvaror. För att begränsa avfallsproblemen krävs att energi- och materialhanteringen i våra samhällen effektiviseras många gånger om. EU och Sverige måste ta ledningen i detta arbete. Det ska vara ekonomiskt lönsamt för både privatpersoner och företag att förbättra miljön och att införa ny miljövänlig teknik. Skattesystemet måste utformas så att marknadsekonomin blir en positiv kraft i arbetet för en mänsklig livsmiljö i hela landet. Miljöbrott ska bekämpas med kraft.

Vattnet är vårt viktigaste livsmedel därför måste vattenskyddet skärpas och de odefinierade utsläppen identifieras.

En god inommiljö är viktig då vi tillbringar ca 85 procent av vår tid inomhus. Att verka för friska hus med sund byggmaterial är därför av stor vikt för vår allmänna miljö.

Utbildningen i skola och vid universitet måste bidra till att öka förståelsen för sambanden mellan ekonomi, natur och miljö. För att lösa miljöproblemen krävs ökat stöd för den tvärvetenskapliga forskningen.

Jordbruket och fisket är en förutsättning för en levande landsbygd och skärgård. För att bevara det öppna odlingslandskapet och en levande skärgård som skapats under århundraden är det nödvändigt att ge det svenska jordbruket och fisket samma konkurrensvillkor som våra grannländer. Med kortare transporter skapas samtidigt förutsättningar för en miljövänlig inhemsk livsmedelsproduktion.

### **Följande konkreta åtgärder lovar vi att göra allt vi kan för att genomföra:**

Konsumenter har rätt till god livsmedelsinformation. Livsmedel på allmän marknad ska vara ursprungsmärkt. Genmodifierade livsmedel ska ha särskild märkning.

Energiskatten på el- och dieselolja måste sänkas för jordbrukare för att svenskt lantbruk ska få samma konkurrensvillkor som inom övriga EU. Sänkningen bidrar till en bibehållen svensk livsmedelsproduktion.

EU-stöden till lantbruket måste förenklas.

Preskriptionstiden för miljöbrott bör förlängas och fler miljöåklagare anställas.

Målet bör vara att till år 2020 halvera användningen av fossila bränslen inom transportsektorn.

Sverige måste verka för en kraftfull klimatpolitik på europainivå, bland annat genom införande av en minimiavgift på koldioxid.

Kemikaliekontrollen måste skärpas, bland annat genom förbud mot bromerade flamskyddsmedel.

Alla kommuner ska ha ett ekologiskt byggprogram som syftar till att sätta minimikrav för miljön.

Forskning och utveckling av alternativa energikällor måste intensifieras.

Stödet till forskning och utbildning om sambandet mellan ekonomi och miljö bör öka.

## **7. En ny tid kräver internationell solidaritet**

Att ta sig tid för att bry sig om sin medmänniska är ett uttryck för solidaritet. Den grundar sig i kristdemokratins syn på människovärdet och mänskliga rättigheter.

Närmare en miljard människor lever i yttersta fattigdom. Receptet mot fattigdomen och för ett förbättrat hälsoläge heter demokrati, respekt för mänskliga rättigheter, frihandel, bistånd och internationellt samarbete. Frihandeln måste utformas så att även de allra fattigaste länderna får nytta av den.

Beräkningar från Världsbanken visar att vinsterna av en helt fri handel uppgår till mellan 2.000 och 6.000 miljarder kronor. Erfarenheterna visar att fattigdomen går att bekämpa. Barnadödligheten har mer än halverats på 40 år i alla delar av världen. Andelen barn i grundskolor i tredje världen har ökat från under 50 till drygt 75 procent på 40 år trots att antalet barn i skolålder ökat med 50 procent. Sveriges bistånd måste höjas. Framförallt ska enskilda organisationer nyttjas för att få en effektiv biståndsverksamhet. Biståndet ska styras av krav på demokrati, mänskliga rättigheter och effektivitet. Löpande utvärderingar ska utföras av oberoende institutioner och experter. Ett oberoende granskningsinstitut ska återupprättas.

Nya typer av konflikter och hot leder till ett vidgat säkerhetsbegrepp. Hoten sträcker sig från den hårda kärnan av traditionella hot till dem som följer av det moderna samhällets sårbarhet som exempelvis hiv/aids, internationell kriminalitet och terrorism. Dessutom krävs förmåga att hantera nya konflikter där mänskliga rättigheter kränks.

EU:s östutvidgning är ett av vår tids främsta freds- och demokratiprojekt. Det är viktigt att de forna kommunistländerna i Öst- och Centraleuropa tas med i EU:s medlemskrets inom de närmaste åren.

EU:s jordbrukspolitik leder till export av överskottsprodukter på världsmarknaden till reducerade priser. Utvecklingsländerna kan inte producera till så låga priser, vilket leder till att man inte kan bygga upp en egen produktion av viktiga baslivsmedel för landets försörjning. EU:s exportstöd, som medverkar

till dessa låga världsmarknadspriser, måste därför avvecklas.

FN:s och diplomatins roll för att skapa fred och förebygga konflikter är av oerhört stor betydelse. Sverige måste i högre grad engagera sig för att runt om i världen bidra till att förebygga konflikter, stödja framväxten av demokratier och värna de mänskliga fri- och rättigheterna. I de fall då konflikter ej kunnat förebyggas, måste vi visa solidaritet med människor på flykt, inte minst genom att verka för en human och generös flyktingpolitik.

**Följande konkreta åtgärder lovar vi att göra allt vi kan för att genomföra:**

Mänskliga rättigheter och demokrati ska vara huvudmål för den svenska utrikespolitiken och det svenska biståndet. Kvinnors och barns situation ska prioriteras i biståndsarbetet. Enbart fattigdomsbekämpning är inte tillräckligt som huvudmål.

Sveriges bistånd måste höjas steg för steg för att senast under den kommande mandatperioden nå en procent av BNI.

Oberoende utvärdering av det svenska biståndet införs.

Murar som hindrar frihandel måste rivas. Den rika delen av världen ska gå före. De fattiga länderna måste dock ges frihet att skydda till exempel sin matproduktion där så är nödvändigt.

Diplomatins fredsskapande arbete ska stärkas genom en utökad utrikesrepresentation.